

Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” care apare la Iași alături de alte două publicații istoriografice: *Arheologia Moldovei* și *Cercetări Istorice*, și cum o dovedesc lucrările publicate în ultimul timp în diferite studii, în periodicele interne și internaționale de specialitate. Acestea reflectă travaliul Școlii istorice românești — în speță și a cercetărilor ieșeni, forța și vigoarea istoriografiei materialist-istorice românești contemporane. Avea dreptate cronicarul că nasc și la Moldova oameni, după cum nasc azi istorici în cele trei mari centre recunoscute — București, Iași, Cluj —, dar și în toate reședințele de județe din țara noastră. Ceea ce impune azi pe tot cuprinsul României Socialiste un competent front istoriografic, capabil să slujească cu abnegație bunul cel mai de preț al istoriografiei românești, impunând-o și mai temeinic în istoriografia universală — *adevărul istoric*, slujirea neprecupețită a patriei și implicit a umanității.

S. DUMITRAȘCU

CORESPONDENȚA LUI VINCENTIU BABEȘ (Scrisori trimise),

vol. II, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983, 305 p.+18 ilustrații

Personalitatea militantului bănățean Vincențiu Babeș — figură reprezentativă a vieții noastre politice și culturale din secolul trecut — a beneficiat, în ultimul deceniu, de o justificată reconsiderare științifică, astfel că dispunem de o prezentare corespunzătoare a polivalenței sale activități, care se asociază demersurilor altor fruntași români de apărare a drepturilor și libertății celor din rîndurile cărora s-au ridicat.

Cea dintîi inițiativă care ilustrează preocuparea științifică pentru restituirea unor izvoare semnificative cu privire la activitatea lui Vincențiu Babeș s-a concretizat în apariția la Editura Dacia (Cluj-Napoca, 1976) a primului volum din *Correspondența lui Vincențiu Babeș (Scrisori primite)*, prefațat de acad. Ștefan Pascu, care apreciază — cu cunoscuta-i rigoare și obiectivitate — conținutul ideatic al acestei cărți, datorată prof. univ. dr. doc. Mihail Dan și cercetătorului științific George Cipăianu, care au pregătit documentele pentru tipar și au conceput textul introducerii, notele și comentariile. Fără îndoială că materialul documentar inclus în volum, publicat în conformitate cu cele mai exigente criterii științifice, oferă o perspectivă mai cuprinzătoare de interpretare a biografiei și strădaniilor pozitive ale lui Vincențiu Babeș.

Rezultatul unei lăudabile stăruințe, al pătrunderii în țesătura faptelor și al unei echilibrate evaluări a semnificațiilor acestora, îl constituie elaborarea de către George Cipăianu a valoroasei monografii despre Vincențiu Babeș (Editura Facla, Timișoara, 1980, 235 p.), la origine teză de doctorat. Considerăm că este o lucrare reprezentativă despre marele bărbat politic, prin intermediul ei fiind configurate dimensiunile reale ale personalității în discuție, a cărei existență a stat sub semnul dăruirii pentru cauza națională. Vincențiu Babeș a beneficiat, cum afirmăm în partea inițială, de o competentă reactualizare istoriografică, făcută cu discernămint critic și într-o exprimare elevată. Substanțialul studiu monografic „se rînduiește — cum însuși autorul precizează — între strădaniile mai noi din istoriografia românească de a restitui contemporaneității faptele unor oameni prin ale căror acțiuni s-a materializat voința unui popor întreg” (p. 5).

Ca o salutară continuare a acțiunii de restituire științifică a noi surse documentare, care să completeze informația existentă, este cel de-al doilea volum din

Correspondența lui Vinčențiu Babeș (Scrisori trimise), apărut în anul precedent, sub îngrijirea lui George Cipăianu și Ana Maria Cipăianu, care semnează introducerea, notele și comentariile acestuia. Este vorba de 175 de scrisori depistate, prin investigații de durată, în mai multe arhive din țară (de la Sibiu, Brașov, Cluj-Napoca și București) și în arhivele personale ale unor intelectuali din Timișoara și București. Subscriem la constatarea formulată în *Introducere* și care vizează necesitatea editării nu numai a corespondenței primite, ci și a celei trimise, ca aspecte complementare ale cunoașterii cât mai exacte a rolului unei personalități: „pentru o înțelegere de adâncime și o interpretare realistă a faptelor unui om politic și de cultură, a profilului său intelectual, a concepțiilor sale, a evenimentelor importante trăite de el, prezentarea ambelor aspecte ale schimbului său epistolar se impune cu necesitate” (p. 5).

Scrisorile au fost trimise de Vinčențiu Babeș următoarelor personalități și figuri ale vieții noastre politice și culturale din a doua jumătate a secolului anterior: George Barițiu (IV), Valeriu Braniste (IV), Epaminonda Bucevsky (II), Nicolae Densusianu (I), Ioan Dragoș (I), Francisc Hossu-Longin (VIII), Pavel Liuba (VI), Titu Maiorescu (II), Vasile Mangra (V), Ioan Maniu (I), Vasile Maniu (IV), Alexandru Mocioni (VII), Iacob Mureșianu (IV), George Pop de Băsești (XVI), Ioan Popasu (I), Nicolae Popescu (I), Alexandru Roman (III), Visarion Roman (XXX), Miron Romanul (XXXII), Ioan Slavici (V), Nicolae Stoia (XXV), Andrei Șaguna (I), Atanasie Șandor (I), Anania Trîmbițaș (III) și Iosif Vulcan (I). Unele scrisori au fost expediate presei franceze și italiene, redacțiilor ziarului *Concordia* și *Enciclopediei Române*, precum și unor destinatari necunoscuți.

Cele 175 de corespondențe care au fost cuprinse în volum constituie o parte interesantă a scrisorilor cunoscute ale lui Vinčențiu Babeș. Multe din ele au fost, neîndoielnic, distruse pe parcursul timpului. Probabil s-au păstrat și altele, pentru moment inaccesibile cercetătorilor, acestea intrând în sarcina cercetării viitoare. Oricum, din ceea ce există, ca fapte puze în circulație, ne putem face o idee în legătură cu raporturile pe care le-a stabilit, din diverse motive (dar mai cu seamă din rațiuni politico-naționale), Vinčențiu Babeș cu oamenii epocii sale, dintre care unii au fost autentici reprezentanți ai ideologiei naționale într-o vreme de mari confruntări politice și de mutații în conștiințe, cînd dominanta activității atîtor militanți a fost apărarea drepturilor și libertății celor peste trei milioane de români din Monarhia austro-ungară (după 1867), expuși tendințelor de deznăționalizare. Vinčențiu Babeș oferă posterității un model de luptător, fiind implicat în cele mai importante momente ale luptei naționale și devenind lider al românilor din părțile Banatului și Crișanei. Corespondența sa dezvăluie o psihologie de bărbat politic angajat pe baricadele luptei împotriva asupririi străine, care prin toate demersurile sale a încercat — și, desigur, a reușit — să aperi ființa națională și să cultive spiritul de încredere în virtuțile proprii, în destinul istoric al poporului nostru.

Autorii relevă, cu evidentă autoritate, valoarea — ca sursă informativă — a corespondenței din volum, accentuînd asupra semnificațiilor ei. Cititorul însă poate face asociații între diverse corespondențe, îndeosebi între cele care au un singur destinatar. Ne gîndim la scrisorile trimise lui Miron Romanul și Visarion Roman, care sînt și cele mai numeroase. Ele atestă nu numai raporturi constante, ci și postura de necruțător critic a lui Vinčențiu Babeș, atunci cînd el apreciază că unul dintre corespondenți nu se află pe linia de orientare generală a mișcării noastre naționale. Este cazul, spre pildă, mitropolitului Miron Romanul, căruia îi scrie, într-un ton vehement, la 3 martie 1886: „Vezi ce rea opiniune s-a lătit în toate sferele societății noastre”, determinată de atitudinea politică a destinatarului.

Racordînd circuitului științific contemporan importante documente provenite de la Vinčențiu Babeș, cei doi autori au contribuit la luminaarea unor aspecte inedite din viața și însemnata sa activitate.